

юридичних помилок.

Таким чином, укладення міжнародних договорів є важливим інструментом інтеграції України у світове співтовариство. Попри наявність нормативно-правової бази, українське законодавство потребує подальшого вдосконалення для відповідності міжнародним стандартам. Запровадження ефективних механізмів імплементації, спрощення процедур та підвищення компетенції відповідальних органів сприятиме зміцненню міжнародного авторитету України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів (1969). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118
2. Корміч Б. А. Українська правова система в контексті міжнародного права: виклики та перспективи. Юридичний вісник України. 2022. № 3. С. 10–15.
3. Кресіна І.О. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Юридична практика, 2021. 432 с.
4. Мережко О.О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Таксон, 2012. 344с.
5. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

Кунцевський Володимир Миколайович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННПП
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри конституційного права
ННПП НАВС, доктор юридичних наук,
доцент

ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕНЦІЯ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПРАВА ЄС

Європейська Конвенція з прав людини (ЄКПЛ) є одним із найважливіших міжнародних документів, що забезпечує захист прав людини в країнах Європи. Урахування ЄКПЛ має особливе значення для розвитку правової системи Європейського Союзу (ЄС), оскільки всі держави-члени ЄС є підписантами цієї Конвенції, а отже, повинні забезпечувати відповідний рівень захисту прав людини на національному рівні [4, с. 1].

Міжнародне право, зокрема ЄКПЛ, впливає на формування та розвиток європейського права, і багато норм ЄС базуються на принципах, закріплених у

цьому документі [2, с. 20]. Оскільки ЄС активно інтегрує принципи прав людини в свої політики та законодавство, ЄКПЛ є основним орієнтиром у питаннях захисту прав громадян ЄС.

З моменту свого ухвалення у 1950 році Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ) займає чільне місце в системі міжнародного захисту прав людини [2, с. 5]. Вона слугує незмінним орієнтиром для визначення ідеалів та цінностей демократичних суспільств, а також фундаментом для розвитку правових держав.

За час свого існування Конвенція зазнала значних змін завдяки прийняттю 16 Протоколів, які розширили спектр гарантованих прав і свобод та вдосконалили механізми їх захисту. В результаті, ЄКПЛ стала основою для створення цілісної системи міжнародно-правового регулювання в галузі прав людини, спрямованої на захист законних інтересів та потреб людини, забезпечення верховенства права та демократії [7, с. 45].

Саме тому Європейська конвенція з прав людини є ефективним інструментом для захисту прав кожної окремої людини, про що детально розповідається в новому посібнику Ради Європи.

Сьогодні Рада Європи нараховує понад 200 конвенцій та угод, спрямованих на захист та реалізацію фундаментальних цінностей – прав людини, демократії та верховенства права. Всі 47 держав-членів Ради Європи підписали Конвенцію, забезпечуючи захист прав близько 830 мільйонів людей в Європі, серед яких і українці.

Основна відповідальність за дотримання прав, гарантованих Конвенцією, покладається на уряди, парламенти та суди кожної країни [5, с. 55]. Для контролю за виконанням цих зобов'язань було створено Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ). Суд діє як своєрідна "подушка безпеки", оскільки Конвенція гарантує кожній людині конкретні права, а її положення розглядаються ЄСПЛ як норми прямої дії [4, с. 2]. Кожна особа має право звернутися до Суду в Страсбурзі зі скаргою про порушення її прав будь-якою з 47 держав-членів Ради Європи після вичерпання всіх національних засобів правового захисту [4, с. 34].

У випадку встановлення Європейським судом факту порушення прав людини, відповідна держава зобов'язана забезпечити справедливість для потерпілого та вжити заходів для запобігання повторення подібних випадків. Дії національних органів влади у відповідь на рішення Суду контролюються Комітетом Міністрів Ради Європи.

Проте, захист прав людини, гарантованих Європейською конвенцією, не обмежується лише діяльністю Європейського суду [6, с. 35]. Принципи Конвенції та судова практика ЄСПЛ широко застосовуються в національних судах, законодавстві, ухваленому парламентами, а також у рішеннях національних органів влади. Таким чином, рішення Європейського суду є лише одним із багатьох інструментів захисту прав людини в Європі [6, с. 34].

Підсумовуючи, з прийняттям Радою Європи Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод на європейському континенті розпочався процес формування якісно нової європейської системи захисту прав і свобод людини.

Конвенція стала важливою складовою розвитку національних правових систем країн Європи, значно вплинула на інтеграцію фундаментальних цінностей та норм щодо захисту прав людини, верховенства права і демократії в національне законодавство.

17 липня 1997 року Україна ратифікувала ЄКПЛ [4, с. 475/97], яка набула чинності для України 11 вересня того ж року. Це надало українцям право звертатися зі скаргою до Європейського суду з прав людини після вичерпання всіх національних засобів правового захисту у випадку порушення Україною їхніх прав, гарантованих Конвенцією [6, с. 33-35].

Для підтримки України у виконанні своїх зобов'язань як держави-члена Ради Європи з 2005 року реалізуються Плани дій – стратегічні документи, що визначають пріоритети співпраці на певний період. Наразі діє План дій РЄ для України «Стійкість, відновлення та відбудова» 2023-2026, в рамках якого реалізується низка проєктів, спрямованих на сприяння дотриманню в Україні прав людини, демократії і верховенства права.

Рада Європи, найстаріша міжнародна політична організація на континенті, об'єднує 47 держав, зокрема 21 з Центральної та Східної Європи. Її основна мета – захист прав людини, зміцнення парламентської демократії та забезпечення верховенства права, а також сприяння європейській єдності та спільним цінностям [4, с. 10-12].

Ключовим документом Ради Європи є Європейська конвенція з прав людини, яка, незважаючи на те, що базується на Загальній декларації прав людини, має принципово нову рису – створення наднаціональної юрисдикції для забезпечення практичної реалізації цих прав. Це означає, що кожна людина має право звернутися до Європейського суду з прав людини, якщо вважає, що її права були порушені державою [3, с. 7].

Конвенція та її Протоколи детально визначають права і свободи людини, а також процедуру їх захисту. Однак, на думку її авторів, Конвенція мала бути не просто декларативним документом, а інструментом для реального захисту прав людини. Тому в ній передбачено створення спеціального механізму – Європейського суду з прав людини, який розглядає скарги громадян на порушення їхніх прав державою [1, с. 32].

Ця новація була прийнята неоднозначно, оскільки передбачала обмеження суверенітету держав. Проте, саме завдяки можливості індивідуального звернення до Суду, Конвенція стала одним з найефективніших інструментів захисту прав людини на міжнародному рівні.

Таким чином, Європейська конвенція з прав людини є не просто міжнародним договором, а складною системою, яка забезпечує наднаціональний контроль за дотриманням прав людини на внутрішньодержавному рівні. Вона гарантує кожній людині право на захист своїх прав у міжнародному суді, навіть якщо її власна держава їх порушила [6, с. 33-34].

За зрозумілими причинами держави не поспішали запроваджувати право на індивідуальну скаргу, закріплене в Європейській конвенції з прав людини. З

держав, які приймали Конвенцію в 1950 році, Нідерланди надали таке право своїм громадянам у 1960 році, Велика Британія — в 1966 році, Італія — в 1973 році, а найбільше зволікала Франція, яка визнала це право лише в 1981 році. Проте на сьогодні всі держави — члени Ради Європи, ратифікувавши Конвенцію, визнали також право на індивідуальну скаргу. З середини 1970-х років стало очевидно, що головну частину практики Суду складатимуть саме індивідуальні скарги, і така тенденція зберігається донині. У 1978 році Суд завершив розгляд міждержавного спору "Ірландія проти Сполученого Королівства", що став єдиним випадком такого роду [2].

Домінування індивідуальних скарг зумовило реформу процесуальних норм. У 1998 році відбулася значна реформа, адже початкова редакція Конвенції передбачала складний юрисдикційний механізм, який включав Європейську комісію з прав людини та Європейський суд з прав людини. Окрім цього, до квазіюрисдикційних органів належав і Комітет міністрів Ради Європи, який, відповідно до попередньої редакції Конвенції [1.с.31], отримував доповідь Комісії після розгляду нею скарг. Лише тоді справа могла бути передана до Суду, якщо протягом трьох місяців з моменту подачі доповіді до Комітету міністрів її не було передано до Суду. У цьому випадку саме Комітет ухвалював рішення, чи порушувала держава-учасник положення Конвенції; це рішення було обов'язковим для держави. Таким чином, контрольний механізм Ради Європи включав не лише юрисдикційні органи, як-от Комісія і Суд, а й політичний орган — Комітет міністрів, що в окремих випадках мав подібну компетенцію з Судом і доповнював його рішення [7].

Проте ця ситуація була суперечливою, адже Комітет міністрів виконував юрисдикційні функції, не маючи гарантії судової відповідальності, і цей процес був непрозорим. Відсутність публічності, неучасть заявників і їхніх представників, нерозголошення мотивів ухвалених рішень перетворювало діяльність Комітету міністрів на приховану процедуру. Тому ця функція була скасована. Унаслідок реформи політичні мотиви, які могли впливати на розгляд справ, зникли, а Комітет міністрів зберіг лише функцію контролю за виконанням рішень Суду. Важливим результатом реформи стало також скасування Європейської комісії з прав людини. На перших етапах вона відігравала провідну роль у механізмі, визначаючи прийнятність скарг та готуючи "досьє справи"; її доповіді й висновки значно впливали на розгляд і вирішення справ по суті, а Суд у таких випадках був вторинною інстанцією. Скасування Комісії кардинально змінило процедуру судового розгляду [8].

Перша значуща зміна реформи полягала у реорганізації юрисдикційного механізму Ради Європи, що дозволило замінити складний і громіздкий процес єдиним органом — Судом. Друга зміна — це серйозні зміни в діяльності самого Суду. Тепер Суд працює постійно, формує "судове досьє" для кожної справи та вирішує питання прийнятності скарги, сприяючи мирному врегулюванню спорів. Основна мета реформи полягала в підвищенні ефективності Суду, щоб він міг

розглядати більшу кількість справ за менший час. Ці зміни були втілені в життя через Протокол № 11 [8].

Отже, Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 року посідає особливе місце в системі міжнародного захисту прав людини, на її основі побудована європейська система захисту. Конвенція відійшла від традиційного розуміння компетенції міжнародних судових органів, що розглядають лише міждержавні спори, допустивши пряме звернення громадян до наднаціональної юрисдикції. Захист прав громадян став не лише прерогативою держав, а й залежить від Європейського суду з прав людини, що забезпечує широкі громадянські й політичні права.

Україна, наблизивши свою систему захисту прав людини до європейської, надала всім своїм громадянам право звертатися до Європейського суду у разі порушення їхніх прав органами чи посадовими особами держави, адже положення Конвенції є обов'язковими на території України. Це право закріплено в статті 55 Конституції, яка дозволяє звернення до міжнародних судових установ після використання всіх національних засобів захисту. Україна взяла за мету побудову демократичної, правової держави, що обумовлює як її внутрішню, так і зовнішню політику. Принцип верховенства права, забезпечуваний національними та міжнародними правовими механізмами, є основою громадянського суспільства.

Перспективи подальших досліджень стосуються вивчення правотлумачних положень у рішеннях Європейського суду з прав людини, зокрема на основі історичного підходу та теоретичних засад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Американська декларація прав обов'язків людини. Прийнята народами Америки 30 квітня 1948 року на Дев'ятій Міжнародній Конференції Американських Держав у Боготі, Колумбія [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://constituanta.blogspot.com/2011/02/blogpost_27.html
2. Гом'єн Донна. Короткий путівник Європейською конвенцією з прав людини/ Донна Гом'єн. Львів: Кальварія, 2000. 182 с.
3. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97 ВР від 17.07.97 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
5. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Мармазов В.Є. Європейська Конвенція про захист прав та основних свобод людини як специфічний об'єкт судового тлумачення / В.Є. Мармазов // Право України. 2002. № 10. С. 33-35.
7. Мартинюк Р.С. Права людини / Р.С. Мартинюк. Острог, 2003. 90 с.

8. Протокол № 11, який передбачає перебудову контрольного механізму, створеного Конвенцією про захист прав і основних свобод людини. Протокол ратифіковано із застереженнями Законом № 475/97ВР від 17.07.97 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_536

Кухтін Ольга Миколаївна,
здобувачка ступеня вищої освіти
бакалавра ННПП Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри конституційного права
ННПП НАВС, доктор юридичних наук,
доцент

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Функціонування української мови як державної є одним з ключових елементів державної політики України, особливо в умовах воєнного стану. В сучасних умовах цей аспект стає важливим інструментом не лише збереження національної ідентичності, але й забезпечення національної безпеки. Розгляд правових аспектів застосування української мови під час воєнного стану дозволяє оцінити, як держава захищає свої інтереси через мовну політику та підтримує єдність суспільства в періоди кризи. Українська мова, була визнана державною мовою України, що проголошено у статті 10 Конституції України: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя та на всій території України» [1].

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» регламентує обов'язковість використання української мови в публічній сфері. Воєнний стан не лише не послаблює ці вимоги, а навпаки, робить їх більш жорсткими, оскільки єдність мовного простору країни стає одним з важливих факторів національної безпеки.

Мета розгляду даної теми (за правознавчим спрямуванням), є вдосконалення вмінь та навичок стосовно мовних норм, їх різновиди та правильність застосування в професійній діяльності правника, зокрема офіційно-діловий, особливості усного та писемного мовлення, а також класифікацію документів та вимоги до їх складання, володіння писемним мовленням, закріпленню знань із мови, підвищенню загальної мовної культури, зокрема військовослужбовця та тих, хто хоче поглибити знання з української мови.